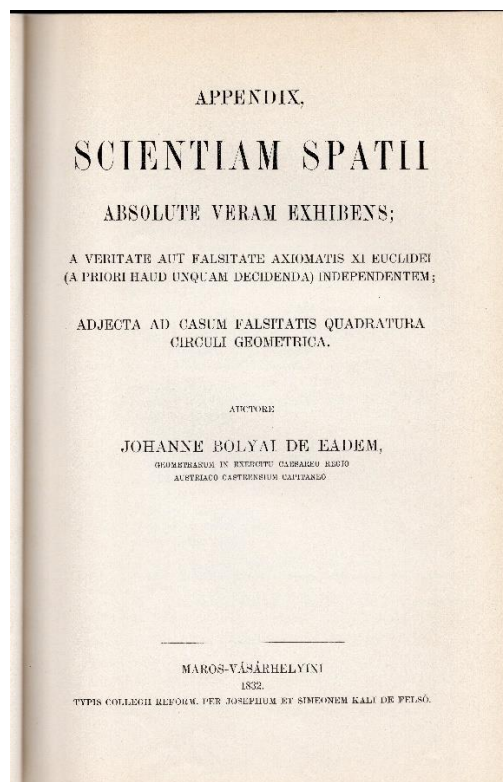
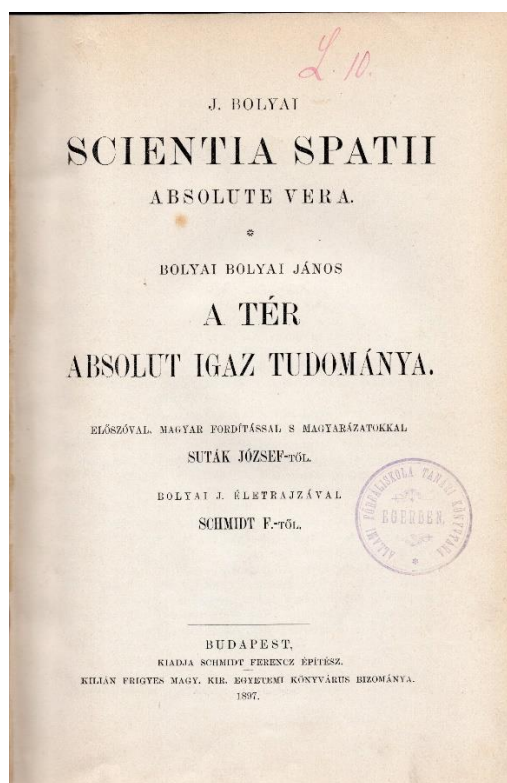

Bolyai János

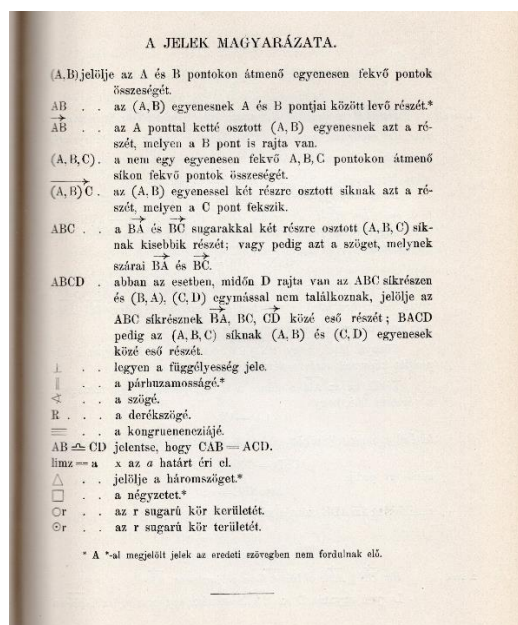
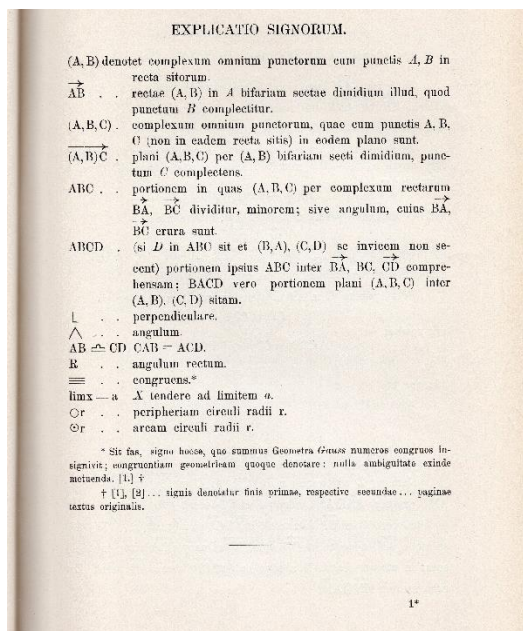
Bolyai Bolyai János: Scientia spatii absolute vera =A tér absolut igaz tudománya. Előszó, fordítás, magyarázatok Sütök József, életrajz Schmidt Ferenc. Budapest : Schmidt Ferenc, 1897.XXVIII, 143 p. + mell.

*„Mert aki végkép senkié,
az mindenki falatja.”*

(Pilinszky János: Parafrázis)

Ez a rút, könyvtári kötést hordozó kiadvány elsősorban bilinguis voltának köszönheti érdeklődésemet, és hogy így bekerült a csemegék közé. Kétnyelvű bizony, nem is akármilyen két nyelven íródott: latinul és magyarul. Eredetileg ugyan németül vetette papírra János, de édesapja Farkas, aki jó barátságot ápolt a matematika fejedelmével, Gauss-szal, latinra fordíttatta fiával, s így jelent meg az apa „Tentamen juventutem studiosam etc. című műve I. részének „Appendix”-eként. Bizony, 1832-ben, amikor már dúlt a reformkor és a nyelvújítás újabb lendületet vett, **még mindig** latinul voltak kénytelenek a tudósok hipotéziseiket kifejteni, hiszen ez a holt nyelv **még mindig** alkalmasabb volt a tudományos eredmények gondolatok kifejtésére, mint a magyar. **Még mindig** ez volt a közvetítő nyelv az angol, a francia, a német, a lengyel vagy éppen a magyar értelmiség között.

Ezért írta hát Bolyai Bolyai János A tér abszolút igaz tudománya című kis értekezését is latinul. A másik nyelv különlegességét nekünk magyarul értőknek, gondolkodóknak és beszélőknek, álmodóknak nem kell magyarázni. Az a tény pedig, hogy a külföldiek képtelenek igazán jól megtanulni, elsajátítani, kiejteni, egyértelműen jelzi különlegességét.

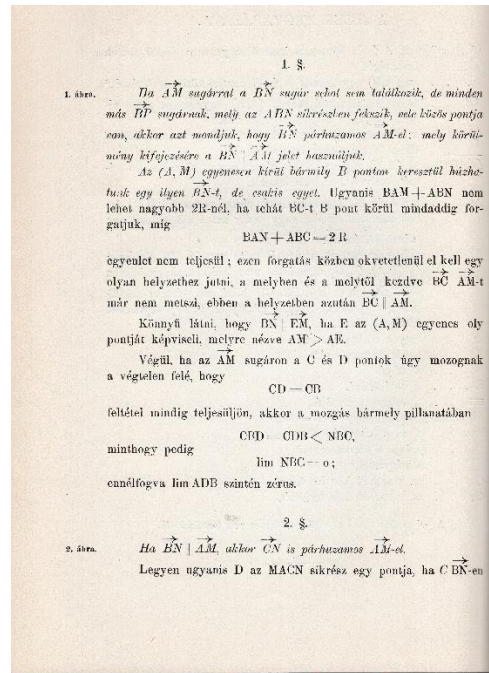
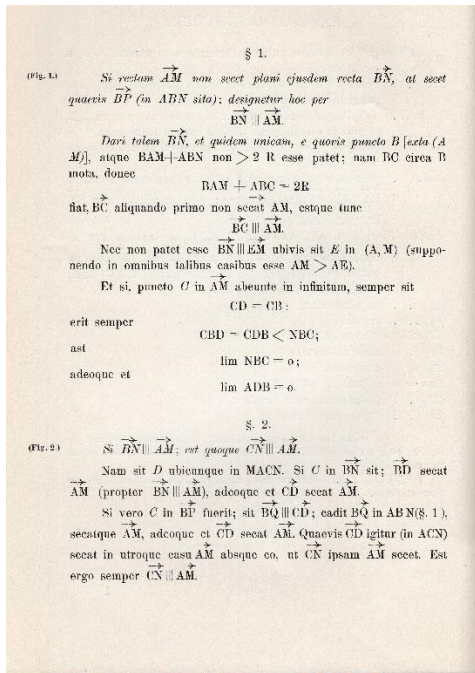

Magyarul sem annyira világos, hát még latinul!

Másodsorban a szerző különleges-egyszerű sorsa ragadott meg. Az a tény, hogy mennyire tönkre tudja tenni egy apa csodagyermekét életét. Bár azt írja, Farkas, hogy a gyermek ösztönösen érdeklődött a matematika iránt, de ezt nem híheti komolyan egy középiskolai matektanár. Nyilván a szülői elvárások is motiválták a százados urat. Bizony századosként vonult nyugdíjba a katonaságtól 31 éves korában. Ezután „*Eleinte atyja házában élt, de folytonos egyenetlenkedésben. (Egy ízben atyját még párbajra is kihívta.) Később Domáldra vonult vissza, hol magával és a világgal meghasonolva tíz évet töltött. Visszavonultságában sok mindenfélével foglalkozott, így többek között egy világnyelv alkotásával, melyet a zene elméletének alapjára fektetett; de minden munkássága meddő, befejezetlen maradt. Bolyai János nőtlen volt. Anyagi körülményei, mint azt hatóságához több ízben intézett, folyamodványai bizonyítják, állandóan kedvezőtlenek voltak. Alacsony termetű volt. Külső megjelenése és testtartása a polgári viseletnek dacára, elárulta a volt katonát. Meghalt Maros-Vásárhelyt 1860. január hó 27-én.*” (XXVII. o.10-12. bek.)

Ha megnézzük az új felfedezéseket tevő nagy tudósok munkásságát, azt tapasztaljuk, hogy 30 éves koruk előtt vagy körül hozták létre korszakalkotó elméleteiket. Általában ezután már csak azokat finomították, magyarázgatták. Ez főhősünkre is igaz. Einstein azonban kihasználta a későbbiekben is népszerűségét és igazi, mai szóval élve, celeb lett. Sajnos Bolyai Jánosnak a „magyar ugar”

jutott! De gondolom, megérte feláldozni a magánéletét, hogy a halhatatlanságba jutva örök életet nyerjen...

Na, így néz ki magyarul! Azért sokkal érthetőbb, nem?

Harmadsorban említhetném a könyvecske tartalmát is, mint számomra fontos figyelemfelkeltő tényezőt. De akkor hazudnék, pedig „tudja, hazudni bűn, tanárnő”. Igen, hazudnék, mert egy kukkot sem értek az egészből, bárhogy is erőltetem a szürkeállományt. Az okosok azt mondják, hogy a modern kozmológia, a fekete lyukak, a multiverzum, és a számtalan dimenzió matematikai alapjait rejtí magában ez a kis tanulmány. És én hiszek nekik!

A gróf »Tacitus válogatott nyelvén, Korcza. úr annál keresetlenebb konyhalatinsággal« társalog.
 »Oh, milyen jólesik mind a kettőnek,« — írja Jókai, — »hogy kibeszélheti magát édes anyanyelvén.
 Azon a nyelven, amelyben nevelkedett, amelyen gondolkodik, amelyen éjjel álmában beszél,
 amelyen az úr istent megszólítja és viszont megérti, amely a királynak és a nemes embernek a
 nyelve, amely megkülönbözteti az urat a paraszttól, a férfit az asszonytól amely a corpus iuris és
 a privilégiumok nyelve, a holtak és az örökké élők nyelve : a világnyelv, mely előtt mindenki
 meghajol, s a senki nyelve, mely senkit meg nem aláz.« (Eppur si muove)

http://epa.niif.hu/02500/02518/00149/pdf/EPA02518_irodalomtortenet_1955_01_065_066.pdf

Eger, 2024. április 6.

Ujvári Csaba